Wi Jahan then tridie medh Gudz Nåde, Swerigis, Göthes ...

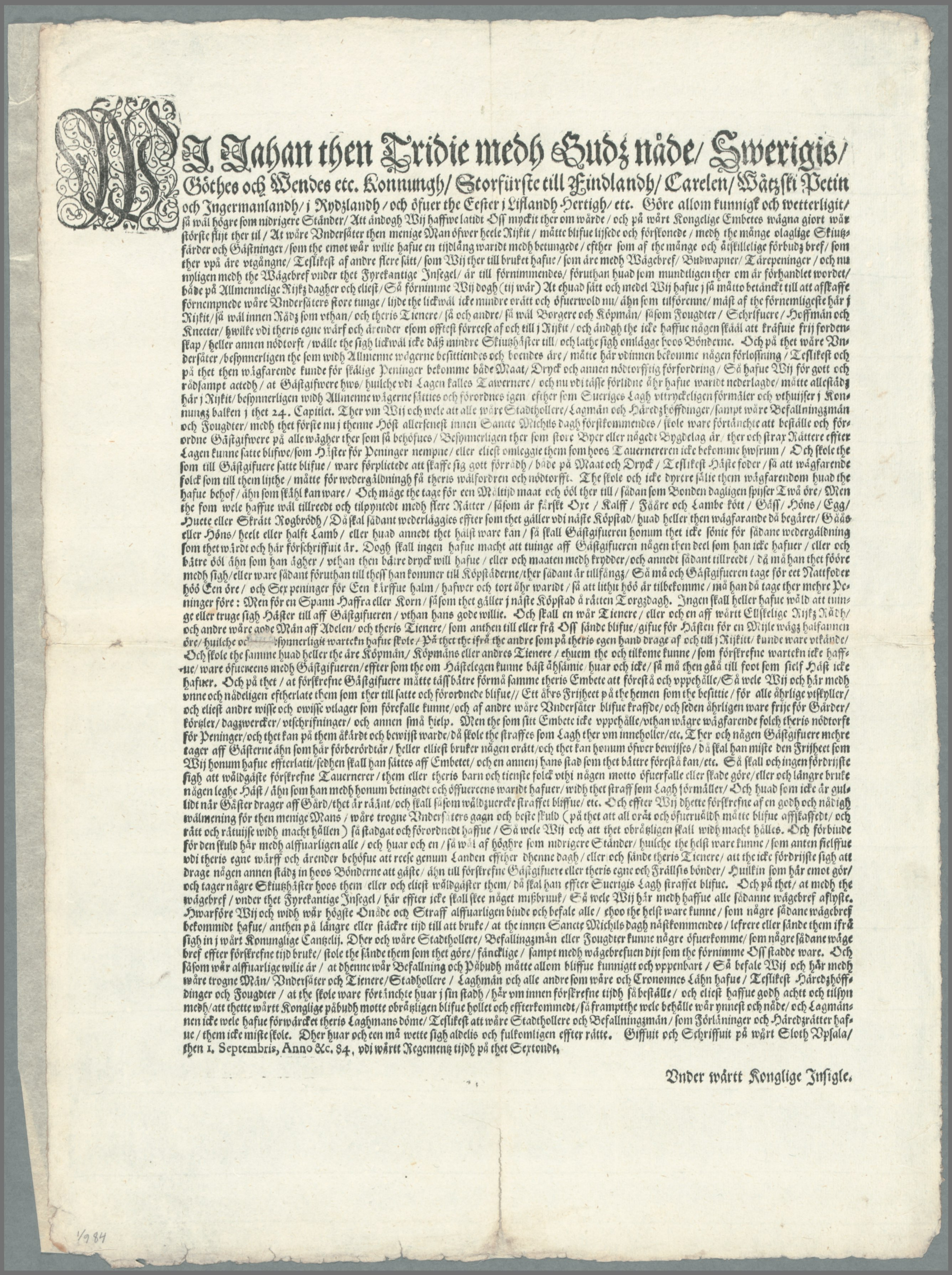
WI Jahan then Tridie medh Gudz nåde/ Swerigis/ Göthes och Wendes etc. Konungh/ Storfürste till Findlandh/ Carelen/ Wätzski Petin och Ingermanlandh/ j Rydzlandh/ och öfuer the Eester j Lifflandh Hertigh/ etc. Göre allom kunnigt och wetterligit/

Vnder wårtt Konglige Jnsigle.

SOT // Utbrutna ligg. fol. extra stort format / Kungl. förordningar

Tillkomstår 1584

Digitaliserad år 2016

National Library of Sweden

WJ. Jahan then Tridie medh Gudz nåde/ Swerigis/ Göthes och Wendes etc. Konnungh/ Storfürste till Findlandh/ Carelen/ Wätzski Petin

och Ingermanlandh/ j Rydzlandh / och öfuer the Eester j Liflandh Hertigh/ etc. Göre allom kunnigt och wetterligit/ så wäl högre som nidrigere Ständer/ Att ändogh Wij haffwe latidt Oss myckit ther om wårde / och på wårt Kongelige Embetes wägna giort wår störste flijt ther til / At wåre Vndersåter then menige Man öfwer heele Rijkit / måtte blifue lijsede och förskonede / medh the månge olaglige Skiutzfärder och Gästninger / som the emot wår wilie hafue en tijdlång waridt medh betungede / efther som af the månge och åtskillelige förbudz bref/ som ther vpå äre vtgångne/ Teslikest af andre flere sätt/ som Wij ther till bruket hafue / som äre medh Wägebref/ Budwapner/ Tärepeninger / och nu nyligen medh the Wägebref vnder thet Fyrekantige Insegel/ är till förnimmendes/ föruthan huad som mundtligen ther om är förhandlet wordet/ både på Allmennelige Rijkz dagher och eliest/ Så förnimme Wij dogh (tij wär) At ehuad sätt och medel Wij hafue j så måtto betänckt till att affskaffe förnempnede wåre Vndersåters store tunge / lijde the lickwäl icke mindre orätt och öfuerwold nu/ åhn som tilförenne/ mäst af the förnemligeste här j Rijkit/ så wäl innen Rädz som vthan/ och theris Tienere/ så och andre/ så wäl Borgere och Köpmän/ såsom Fougdter / Schrifuere / Hoffmän och Knecter/ hwilke vdi theris egne wärf och ärender esom offtest förreese af och till j Rijkit / och ändgh the icke haffue någen skääl att kräfuie frij fordenskap / heller annen nödtorft / wälle the sigh lickwäl icke däß mindre Skiutzhäster till/ och lathe sigh omlägge hoos Bönderne. Och på thet wåre Vndersåter / besynnerligen the som widh Allmenne wägerne besittiendes och boendes äre / måtte här vdinnen bekomme någen förlossning / Teslikest och på thet then wägfarende kunde för skälige Peninger bekomme både Maat/ Dryck och annen nödtorfftig förfordring / Så hafue Wij för gott och rådsampt actedh / at Gästgifwere hws/ huilche vdi Lagen kalles Tawernere/ och nu vdi täsße förlidne åhr hafue waridt nederlagde/ måtte allestädz här j Rijkit/ besynnerligen widh Allmenne wägerne sätties och förordnes igen efther som Sueriges Lagh vttryckeligen förmäler och vthuijser j Konnungz balken j thet 24. Capitlet. Ther vm Wij och wele att alle wåre Stadthollere/ Lagmän och Häredzhöffdinger/ sampt wåre Befallningzmän och Fougdter/ medh thet förste nu j thenne Höst allerseneſt innen Sancte Michils dagh förstkommendes / skole ware förtänchte att beställe och förordne Gästgifwere på alle wägher ther som så behöfues / Besynnerligen ther som store Byer eller någedt Bygdelag är/ ther och strax Rättere effter Lagen kunne satte blifwe/ som Häster för Peninger nempne / eller eliest omleggie them som hoos Tauernereren icke bekomme hwsrum / Och skole the som till Gästgifuere satte blifue / ware förplictede att skaffe sig gott förrådh / både på Maat och Dryck / Teslikest Häste foder / så att wägfarende folck som till them lijthe / måtte för wedergäldningh få theris wälfordren och nödtorfft. The skole och icke dyrere sälie them wägfarendom huad the hafue behof / åhn som skähl kan ware / Och måge the tage för een Måltijd maat och ööl ther till / sådan som Bonden dagligen spijser Twå öre / Men the som wele haffue wäl tillreedt och tilpyntedt medh flere Rätter / såsom är färskt Oxe / Kalff / Fååre och Lambe kött / Gäß/ Höns / Egg/ Huete eller Skrätt Rogbrödh / Då skal sådant wederläggies effter som thet gäller vdi näste Köpstad/ huad heller then wägfarande då begärer/ Gääs eller Höns/ heelt eller halft Lamb / eller huad annedt thet hälst ware kan / så skall Gästgifueren honum thet icke sönie för sådane wedergäldning som thet wärdt och här förschriffuit är. Dogh skall ingen hafue macht att tuinge aff Gästgifueren någen then deel som han icke hafuer / eller och bätre ööl åhn som han ägher / vthan then bätre dryck will hafue / eller och maaten medh krydder/ och annedt sådant tillreedt / då må han thet fööre medh sigh/ eller ware sådant föruthan till theß han kommer till Köpstäderne/ ther sådant är tillfångz/ Så må och Gästgifueren tage för eet Nattfoder höö Een öre / och Sex peninger för Een kärffue halm / hafwer och tort åhr waridt / så att lithit höö är tilbekomme / må han då tage ther mehre Peninger före: Men för en Spann Haffra eller Korn / såsom thet gäller j näste Köpstad å rätten Torgzdagh. Ingen skall heller hafue wäld att tuinge eller truge sigh Häster till aff Gästgifueren / vthan hans gode willie. Och skall en wår Tienere / eller och en aff wårtt Elskelige Rijkz Rädh/ och andre wåre gode Män aff Adelen/ och theris Tienere/ som anthen till eller frå Oss sände blifue/ gifue för Hästen för en Mijle wägz halfannen öre/ huilche oc[h b]esynnerligit warteckn hafue skole / På thet the ifrå the andre som på theris egen hand drage af och till j Rijkitt/ kunde ware vtkände/ Och skole the samme huad heller the äre Köpmän,/ Köpmäns eller andres Tienere / ehuem the och tilkome kunne / som förskrefne warteckn icke haffue/ ware öfuereens medh Gästgifueren/ effter som the om Hästelegen kunne bäst åhsämie/ huar och icke/ så må then gåå till foot som sielf Häst icke hafuer. Och på thet / at förskrefne Gästgifuere måtte täß bätre förmå samme theris Embete att förestå och vppehålle/ Så wele Wij och här medh vnne och nådeligen eftherlate them som ther till satte och förordnede blifue// Ett åhrs Frijheet på the hemen som the besittie / för alle åhrlige vtskyller/ och eliest andre wisse och owisse vtlager som förefalle kunne/ och af andre wåre Vndersåter blifue kraffde/ och seden åhrligen ware frije för Gärder/ körtzler/ dagzwercker/ vtschrifningar/ och annen små hielp. Men the som sitt Embete icke vppehålle/ vthan wägre wägfarende folch theris nödtorft för Peninger/ och thet kan på them åkärdt och bewijst warde/ då skole the straffes som Lagh ther vm inneholler/ etc. Ther och någen Gästgifuere mehre tager aff Gästerne åhn som här förberördt är / heller elliest bruker någen orätt/ och thet kan honum öfwer bewijses / då skal han miste den Frijheet som Wij honum hafue efterlatit/ sedhen skall han sättes aff Embetet/ och en annen j hans stad som thet bättre förestå kan/ etc. Så skall och ingen fördrijste sigh att wåldgäste förskrefne Tauernerer / them eller theris barn och tienste folck vthi någen motto öfuerfalle eller skade göre/ eller och längre bruke någen leghe Häst / åhn som han medh honum betingedt och öffuereens waridt hafuer/ widh thet straff som Lagh förmäller/ Och huad som icke är gullidt när Gäster drager aff Gård/ thet är råånt/ och skall såsom wåldzuercke straffet bliffue/ etc. Och effter Wij dhette förskrefne af en godh och nådigh wälmening för then menige Mans / wåre trogne Vndersåters gagn och beste skuld (på thet att all orät och öfueruåldh måtte blifue affskaffedt/ och rätt och rätuijse widh macht hållen) så stadgat och förordnedt haffue / Så wele Wij och att thet obrätzligen skall widh macht hålles. Och förbiude för den skuld här medh alffuarligen alle / och huar och en / så wäl af höghre som nidrigere Ständer/ huilche the helst ware kunne / som anten sielffue vdi theris egne wärff och ärender behöfue att reese genum Landen effther dhenne dagh / eller och sände theris Tienere/ att the icke fördrijste sigh att drage någen annen städz in hoos Bönderne att gäste/ åhn till förskrefne Gästgifuere eller theris egne och Frällsis bönder/ Huilkin som här emot gör/ och tager någre Skiutzhäster hoos them eller och eliest wåldgäster them/ då skal han effter Suerigis Lagh straffet blifue. Och på thet/ at medh the wägebref / vnder thet Fyrekantige Insegel / här effter icke skall skee någet mißbruuk/ Så wele Wij här medh haffue alle sådanne wägebref aflyste. Hwarföre Wij och widh wår högste Onåde och Straff alffuarligen biude och befale alle / ehoo the helst ware kunne / som någre sådane wägebref bekommidt hafue/ anthen på längre eller stäckre tijd till att bruke / at the innen Sancte Michils dagh nästkommendes / lefrere eller sände them ifrå sigh in j wårt Konunglige Cantzelij. Dher och wåre Stadthollere/ Befallingzmän eller Fougdter kunne någre öfuerkomme/ som någre sådane wäge bref effter förskrefne tijd bruke/ skole the sände them som thet göre/ fänckliga / sampt medh wägebrefuen dijt som the förnimme Oss stadde ware. Och såsom wår alffuarlige wilie är / at dhenne wår Befallning och Påbudh måtte allom bliffue kunnigtt och vppenbart / Så befale Wij och här medh wåre trogne Män/ Vndersåter och Tienere/ Stadhollere / Laghmän och alle andre som wåre och Crononnes Lähn hafue / Teslikest Häredzhöffdinger och Fougdter / at the skole ware förtänchte huar j sin stadh / här vm innen förskrefne tijdh så beställe / och eliest haffue godh achtt och tilsyn medh/ att thette wårtt Konglige påbudh motte obrätzligen blifue hollet och efterkommedt/ så frampt the wele behålle wår ynnest och nåde/ och Lagmännen icke wele hafue förwärcket theris Laghmans döme/ Teslikest att wåre Stadthollere och Befallningzmän / som Förläninger och Häredzrätter hafue / them icke miste skole. Dher huar och een må wette sigh aldelis och fulkomligen effter rätte. Giffuit och Schriffuit på wårt Sloth Vpsala/ then 1. Septembris, Anno &c. 84, vdi wårtt Regementz tijdh på thet Sextonde,

Vnder wårtt Konglige Insigle.

1/984

1. 78 : 1504.